

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

О.В. Варецька

Україна, Київ, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

В сучасних умовах успішність працівника не обмежується предметом його професійної діяльності, а містить також організаційний і соціальний контексти, які є не менш важливими для особистості. Мова йде про соціальну компетентність, проблеми формування якої досліджують Г. Белицька, Н. Бібік, С. Гончаров, О. Гура, Л. Даниленко, Е. Зеєр, Л. Карамушка, В. Луговий, Д. Майхенбаум, А.Маркова, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторський М. Шуре та інші.

Характеризуючи стан дослідження проблеми розвитку соціальної компетентності вчителя можна констатувати наступне:

1. Усвідомлення феномену соціальної компетентності неможливо без розуміння сутності компетентності, соціального інтелекту, соціалізації, соціальної відповідальності та досвіду соціальних взаємовідносин.

2. На сьогодні не вироблено єдиного підходу до визначення сутності поняття «соціальна компетентність».

3. Здебільше соціальну компетентність пов'язують з виконанням соціальних ролей, з сприйняттям себе та іншого, з ефективним спілкуванням і поведінкою у соціальних ситуаціях (Д. Майхенбаум), з соціальною адаптацією і самореалізацією.

4. Розвиток соціальної компетентності відбувається безперервно все життя людини. З огляду на сенситивність віку молодших школярів актуальності набуває розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи.

5. У розвитку соціальної компетентності педагога важливим є налагодження взаємодії з мінливим середовищем, адже залежність школи від її соціального середовища у порівнянні з минулими роками значно зростає. Школа стає більш «відкритою». Існує потреба і зростають її потенційні можливості використання зовнішніх ресурсів для підвищення якості освітнього процесу.

6. Процес інноваційного розвитку може ефективно здійснюватися тільки в певних умовах, які створено інноваційним середовищем, яке, у свою чергу, є передумовою діяльнісної інноваційної системи.

7. Система післядипломної освіти, яка здатна швидко реагувати на інновації й відповідати на запити педагогів стає пріоритетним напрямом реалізації концептуальних ідей щодо реального забезпечення безперервності, відкритості, інноваційності й індивідуальної спрямованості професійного, соціального розвитку особистості. Саме тому, дослідники системи післядипломної педагогічної освіти (СППО) все частіше звертаються до проблем формування компетентностей, зокрема: професійної (Н. Мурована, В. Саюк, Л. Шевчук, О. Юртаєва та інші), економічної (О. Онуфрієва, Г. Дмитренко, О. Шпак та ін), правової (В. Олійник), методичної (С. Івашнова), психолого–педагогічної (Н. Лісова), інформаційної (О. Нікулочкіна), полікультурної (О. Котенко). Ми здійснюємо спробу дослідити питання розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у СППО.

8. Питання створення освітнього середовища перебували у колі уваги дослідників Є. Бачинської, Л. Ващенко, Л. Даниленко, А. Каташова, Ю. Мануйлова, В. Олійник, Н. Разіної, В. Петровського, М. Чегодаєва, І. Якманської та ін. Поняття «інноваційне середовище» з'явилося у 1980 роки як засіб аналізу системних умов, які надаються економічним суб'єктам для виробництва нових ідей, продуктів, створення нових виробництв і розвитку нових ринків. Воно було описано Мануелем Кастельсом як специфічна сукупність відносин виробництва і менеджменту, заснована на соціальній організації, яка в цілому розділяє культуру праці та інструментальні цілі, спрямовані на генерування нового знання, нових процесів і нових продуктів. Специфіку інноваційного середовища визначає саме її здатність генерувати синергію. Інноваційні середовища є фундаментальними джерелами інновації та створення доданої вартості в процесі промислового виробництва в інформаційну епоху.

Сутність поняття «інноваційне освітнє середовище» тлумачитися як:

- комплекс взаємопов'язаних умов, які забезпечують освіту людини, формування особистості педагога з інноваційно-творчим мисленням, його професійну компетентність (Н.Разіна), сприяють реалізації соціально-педагогічної ініціативи й пошуку (Л.Ващенко);
- природно чи штучно створюване соціокультурне оточення індивіда, яке включає різноманітні види умов, засобів і змісту освіти, здатних забезпечити впровадження інновацій, продуктивну діяльність та розвиток об'єктів навчально-виховного процесу освітнього закладу (О.Шапран), якісні зміни в освіті, педагогічному процесі (Л. Ващенко та ін);

- середовище, територію, в межах якої діють єдині узгоджені правила інноваційної діяльності і як цілісну систему, результатом функціонування якої є новітні ідеї та оригінальні технології (Є.Бачинська).

9. Інноваційне середовище вирізняється сутнісними ознаками, які потребують наукового узагальнення. Основною джерельною базою інноваційного середовища є соціально-педагогічна ініціатива. Оскільки інноваційне середовище має здатність змінюватись, основними рівнями розвитку інноваційного середовища можна вважати: адаптивний, професійно-репродуктивний, творчий і стратегічно-цільовий (Л. Ващенко).

10. Виникнення інноваційного середовища в системі післядипломної освіти як новоутворення педагогічної науки є результатом існуючих суперечностей між її консервативними формами, які не відповідають вимогам часу, та інноваційною практикою. Саме в інноваційному навчанні відбувається така навчальна діяльність, яка стимулює інноваційні зміни в культурі, соціальному середовищі (І. Дичківська, М. Кларін, О. Козлова, Л. Машкіна, Л. Чернікова та ін.), соціальному досвіді та соціальній компетентності.

11. Подальшого дослідження вимагає питання проблема співвіднесення особистих та системних факторів освітнього середовища для розвитку соціальної компетентності вчителів.

Надійшло до редакції 29.03.2013 року